

Žalm 102: Modlitba padající do Hospodinem vyprázdněného člověka

Martin Lindtner

Z cyklu „Kající žalmy“ (3/5)

*Tento text pochází z archívu kázání sboru Církve adventistů s.d. ve Vyškově.
S obecnými poznámkami k zápisům kázání se můžete seznámit na našich webových stránkách:
<http://vyskov.casd.cz/kazani>*

Žalm 102: Modlitba padající do Hospodinem vyprázdněného člověka

Úvodní čtení: Žd 12, 5-11

Milí bratři a sestry, dnes se necháme potřetí oslovit jedním z kajících žalmů církve. Dovolte mi tuto modlitbu nejprve přečíst.

Čtení textu žalmu:

Modlitba pro poníženého, když je sklíčen a vylévá před Hospodinem své lkání.

Hospodine, vyslyš mou modlitbu, kéž k tobě pronikne moje volání!

Neukrývej přede mnou tvář v den soužení mého, nakloň ke mně ucho, v den, kdy volám, pospěš, odpověz mi!

Mé dny se v dým obracejí, mé kosti jsou rozpálené jak ohniště.

Jak zlomená bylina schne moje srdce, i svůj chléb jíst zapomínám;

od samého nařikání jsem vyzáblý na kost.

Podobám se pelikánu v poušti, jsem jak sova v rozvalinách,

probdím celé noci, jsem jak ptáče, jež na střeše osamělo.

Celé dny mě moji nepřátelé tupí, klnou mi a za potřeštěnce mě mají,

popel jím jak chleba, nápoj slzami si ředím

pro tvůj hrozný hněv a pro tvé rozlícení; tys mě vyzvedl a srazil.

Mé dny jsou jak stín, který se prodlužuje, usychám jako bylina.

Ty však, Hospodine, ty zůstáváš věčně, budeš připomínán ve všech pokoleních.

Ty povstaneš, slituješ se nad Sijónem, je čas smilovat se nad ním, nastala ta chvíle!

Vždyť tvým služebníkům je v něm milý každý kámen a nad jeho sutinami je přepadá lítost.

A budou se bát Hospodinova jména pronárody, tvé slávy všichni králové země,

protože Hospodin vybuduje Sijón, ukáže se ve své slávě

a k modlitbě bezmocných se skloní, jejich modlitbami nepohrdne.

Pro budoucí pokolení je to psáno, aby lid, jenž bude stvořen, chválil Hospodina,

že pohleděl ze svých svatých výšin, že Hospodin shlédl z nebe na zem,

vyslyšel sténání vězňů, osvobodil syny smrti,

aby na Sijónu vyprávěli o Hospodinově jménu, aby v Jeruzalémě šířili jeho chválu,

až se tam shromáždí v jedno národy a království a budou sloužit Hospodinu.

Na té cestě pokořil mou sílu a moje dny zkrátil.

Pravím: Bože můj, uprostřed mých dnů mě odtud neber! z pokolení do pokolení půjdou tvá léta.

Dávno jsi založil zemi, i nebesa jsou dílo tvých rukou.

Ta zaniknou, a ty budeš trvat, všechno zvetší jako roucho, vyměníš je jako šat a vše se změní.

Ale ty jsi stále týž a bez konce jsou tvoje léta.

Budou zde přebývat synové tvých služebníků, jejich potomstvo bude před tebou stát pevně.

Máme před sebou žalm, který je poměrně rozsáhlý a navíc málo srozumitelný. To je dáno jeho značnou nesourodostí. Objevuje se v něm žalozpěv, chvalozpěv i prorocká řeč. Někteří vykladači se snaží obejít nesnáze s jeho výkladem tvrzením, že je slátaninou dvou původně samostatných modliteb. První žalm je prý individuální modlitbou – žalozpěvem poníženého umírajícího a druhý modlitbou lidu v zajetí. V Žaltáři se však objevuje jako jediná skladba. A tak nám nezbyvá nic jiného, než se ptát: Jaké poselství ukrývá tato modlitba jako celek?

Zdá se, jako by byl náš žalm zašifrován a člověk potřeboval k jeho pochopení určitý klíč. Ten je skryt hned v jeho úvodu. Ale nechejme ještě na chvíli klíč klíčem a podívejme se nejprve na to, v jaké situaci se nachází člověk, který se modlí.

Svou situaci popisuje ve verších 4 až 12. Žalmista prochází těžkým obdobím života. A jak už to bývá, když se nedaří, tak se nedaří. Ne jedno, ale hned několik neštěstí na něj doléhá. Zřejmě prožívá těžkou nemoc doprovázenou nechutenstvím. A to až takovým, že je vyzáblý na kost. Pokud jste někdy viděli obrázky vězňů z koncentračních táborů, tak si dokážete živě představit žalmistův stav. Navíc se cítí opuštěný.

On nežije v blažené nevědomosti. On o své nemoci ví, a ví také, že už je zřejmě silnější než jeho tělo. Že nemoc nad ním vítězí a že mu už mnoho dní nezbyvá. Tak, jako zapadá slunce na sklonku dne a prodlužuje se stín, tak se chýlí ke konci i jeho život. Tíživou samotou naruší jen tu a tam jeho nepřátelé. Nikdo blízký nablízku není. Jen nepřátelé. A ti využívají jeho jména k proklínání v situacích, kdy přejí někomu týž úděl, jaký stihl nešťastného žalmistu.

Svůj úděl barvitě dokresluje třemi obrazy, kterým člověk dobře rozumí. Zničený žalmista se přirovnává ke kulticky nečistým ptákům z pouště a pustin.

1. K pelikánu v poušti: Pelikán je pták, který se převážně zdržuje u vod. Obvyklým postojem pelikána, který se náhle ocitá na poušti bez vody, je hlava schýlená k hrudi. Říká se, že pelikán dokáže takto stát i několik dnů. Jeho postoj je projevem beznadějného smutku.
2. Naopak sova je zvíře, které se bojí denního světla, protože na ni útočí jiní ptáci. Žalmistův život se stal nocí, která je symbolem podsvětí a smrti. Bojí se denního světla, bojí se vyjít na světlo. Je vyřazen ze života, jeho údělem se stala noc.
3. Třetí obraz – opuštěného ptáče na střeše, jemuž strhli hnízdo, je nám snad nejsrozumitelnější.

Žalmista pláče a naříká. Neskrývá slzy. Nehraje si na hrdinu, který všechno vydrží, všechno unese. Jeho úděl je bolestivý. Ale proč nám to tady všechno popisuje? Vždyť i my jsme už přece zažili podobné chvíle. Chvíle, kdy nás život přitlačil a srazil z výšin k zemi. Nebo kdy život srazil naše blízké.

Žalmista pláče, ale to, co mu působí největší muka, není situace, ve které se právě nachází, nýbrž skutečnost, že jej srazil sám Hospodin. Byl to Bůh, kdo jej srazil až na dno, na pokraj zoufalství. A žalmista to ví. Vždyť to říká: *To vše se mi stalo pro Tvůj hrozný hněv a Tvé rozlíčení; Ty jsi mě vyzvedl a srazil; Ty jsi na cestě životem pokořil mou sílu; Ty jsi zkrátil moje dny.*

Každého, kdo naslouchá slovům této modlitby, musí nutně napadnout otázky, jimž bychom se raději vyhnuli: Co je to za Boha, který působí člověku taková muka? A chci mít vůbec něco společného s takovým Bohem? Jiní lidé, kteří se nechtějí Boha tak lehce vzdát, se mohou ptát: A proč Pane Bože? Jaký to má všechno smysl? Proč jsi jej vyvýšil a potom srazil? Proč jsi zkrátil jeho dny? Proč jsi pokořil jeho sílu? A nechceš to udělat i nám? Jde z Tebe strach, Pane Bože.

Vraťme se na začátek žalmu. A hledejme spolu klíč, který nám snad umožní nalézt odpovědi na naše otázky. Šifru, která nám pomůže rozluštit poselství celého žalmu.

V úvodu čteme, že jde o *modlitbu pro poníženého*. Na první pohled jednoduchá věta. Ale právě ona v sobě skrývá klíč, díky kterému můžeme pochopit zvěst žalmu a nalézt odpovědi na naše palčivé otázky.

Na malou chvíli zabrousíme do původních jazyků, jimiž byla Bible napsána. V češtině bychom jen stěží hledali více výrazů pro modlitbu či modlení se. Hebrejšтина je v tomto ohledu bohatší. V Starém zákoně nalézáme více výrazů, které bychom mohli přeložit naším slůvkem modlitba. Většina hebrejských podstatných jmen je odvozena od sloves. Výraz, který stojí na počátku našeho žalmu a my jej máme přeložen slovem modlitba, je odvozen od slovesa padat.

Jak to vše spolu souvisí? Modlitba, která je před námi, jsou slova, jež nepocházejí z člověka. Jsou to slova, která do člověka spadla shůry. Jsou to slova člověku darovaná. Do člověka Hospodinem vložená. A zároveň jsou to slova, která při vyslovení způsobí, že člověk sám padá před tím, kdo mu ta slova do úst vložil. Padá na kolena před Hospodinem. Jinými slovy – klaní se Hospodinu. Klanět se někomu byl ve starověku základní bohoslužebný postoj, kterým se projevovala úcta a oddanost božstvu. Stejným slovem je popsáno to, co se stalo v příběhu, kdy byla Hospodinova schrána umístěna do pelištejského chrámu, který byl zasvěcen bohu Dagonovi. V 1. Samuelově (5,1-4) čteme tento příběh:

Pelištejci vzali Boží schránu a zanesli ji z Eben-ezeru do Ašdódu. Pelištejci tedy Boží schránu vzali, přenesli ji do domu Dágonova a vystavili ji vedle Dágonu. Když Ašdóďané nazítří časně vstali, hle, Dágon ležel tváří k zemi před Hospodinovou schránou. I vzali Dágonu a dali ho zpět na jeho místo. Nazítří za časného jitra vstali, a hle, Dágon zase ležel tváří k zemi před Hospodinovou schránou; Dágonova hlava a obě jeho ruce ležely uraženy na prahu. Z Dágonu zůstal jen trup.

Jediný rozdíl mezi tímto příběhem a příběhem našeho žalmisty je v tom, že žalmistův pád – žalmistovo poklonění se – způsobila slova, která do něj vložil Hospodin. Zatímco Dágonův pád způsobila samotná Hospodinova přítomnost.

Vraťme se však zpět k úvodním třem slovům celého žalmu. Je to modlitba *pro* člověka, který se nachází v určité situaci. Ale tou situací překvapivě není to, čím prochází žalmista. Není to jeho nemoc a samota. V úvodu čteme, že jsou to slova, která *padají do poníženého*.

Je to modlitba *pro* člověka, kterého Hospodin ponížil. Doslova je to modlitba určená *pro chudého*. Jsou to slova určená každému, kdo prožívá něco z údělu žalmisty. Tak to původní slůvko překládají i kraličtí. Je to stejné slovo, které se nachází v prvním blahoslavenství. Nejde tedy předně o chudobu materiální, ale o chudobu ducha. To, co je chudé, nebo jinak to, co je prázdné, je nitro člověka nikoli to, čím je obklopen.

A tu se nám začíná podkrývat příběh, který je v žalmu zašifrován. Všechno to začalo tím, že Hospodin na žalmistu vložil těžké břemeno. Postavil jej do velmi těžké situací. Žalmista se Hospodinovým přičiněním ocitl na pokraji života. Prožívá samotu a opuštěnost. Všichni blízcí jej opustili a zůstali mu nablízku pouze jeho nepřátelé. Nebylo to však utrpení bezúčelné. Žalmistovo trápení mělo svůj cíl. Mělo přivést žalmistu k chudobě ducha. Mělo žalmistu zevnitř vyprázdnit. A to vše proto, aby do něj mohla spadnout slova modlitby, jíž dnes nasloucháme. Slova, která při vyslovení způsobila žalmistův pád. Nikoli pád do hlubin života, protože hlouběji už snad ani padnout nešlo. Slova modlitby způsobila žalmistův pád na kolena. Žalmistovo poklonění se Hospodinu. Slovním projevem tohoto poklonění jsou verše 13 a 26-28: *Dávno jsi založil zemi, i*

nebesa jsou dílo tvých rukou. Ta zaniknou, a ty budeš trvat, všechno zvetší jako roucho, vyměníš je jako šat a vše se změní. Ale ty jsi stále týž a bez konce jsou tvoje léta.

Dnes už přesně nevíme, co události předcházelo. Mohlo to být ochabnutí víry či důvěry v Hospodina. Mohlo to být odpadnutí od Hospodina. Mohla to být jednoduše lhostejnost vůči Hospodinu. To vše z dějin izraelského národa známe. To vše známe i z dějin našeho vlastního života.

Mohlo to být cokoli. Co však víme, je skutečnost, že žalmistova bolestná zkušenost byla cestou zpátky. Zpět k Hospodinu. Byla to bolest, kterou na žalmistu vložil Bůh. Bylo to utrpení, které mělo vyčistit žalmistovo nitro. Jež mělo provést generální úklid v žalmistově nitru. A to vše proto, aby mohl být žalmista naplněn něčím novým. Něčím, co pocházelo od Hospodina. Byla to zkušenost, která měla stvořit nové nitro, nové srdce, nového člověka.

Dokonce ani nevíme, jak žalmistův příběh pokračoval. Zda se uzdravil nebo ne. Zda jej navštívili jeho blízcí či nikoli. Víme však to, že jeho příběh splnil svůj účel. Hospodin si jej tímto podivným a bolestným způsobem přitáhl zpět.

Co si z toho můžeme odnést my dnes?

1. Odpovědi na naše palčivé otázky: Co je to za Boha, který v tomto příběhu vystupuje? Je to Bůh nevyzpytatelný. Bůh, kterému často nerozumíme. Bůh, který je pro nás neuchopitelný. Ale je to také Bůh, který pomáhá člověku orientovat se v jeho utrpení. Je to Bůh, který člověku umožňuje nalézat smysl v jeho utrpení. Ano, je to i Bůh, který na člověka dopouští trápení, ale to vše se děje za určitým účelem. Není to bezúčelné. Nesmyslné utrpení. Je to bolest, která vrací člověka zpět tam, odkud vyšel, do Boží náruče. Je to bolest, která je jakousi očištnou kůrou. Mezi mladými lidmi se tomu dnes říká detox. Utrpení, které se děje proto, aby Bůh člověka vyprázdnil a mohl jej naplnit něčím novým. Je to utrpení, které umožňuje člověku stát se novým stvořením. Stvořením, které znovu chválí Hospodina a padá před ním na kolena.
2. Z žalmu rovněž zaznívá zvěst, že své trápení nemusíme nosit jen v sobě. Nemusíme v sobě dusit to, čemu se chce ven. Můžeme je vylít nebo vysypat před Hospodina. A tak se člověku uleví.

Žalm však neříká nic o tom, že každé utrpení, které prožíváme, je od Hospodina. Žalmistovo utrpení je bolest, která je součástí zvláštní milosti Boží. Podobnou myšlenku vyjadřuje Pavel v textu z listu Židům 12, 5-11: *Což jste zapomněli na slova, jimiž vás Bůh povzbuzuje jako své syny: Synu můj podrobuj se kázní Páně a neklesej na mysli, když tě kárá. Koho Pán miluje, toho přísně vychovává, a trestá každého, koho přijímá za syna...Přísná výchova se ovšem v tu chvíli nikdy nezdá příjemná, nýbrž krušná, později však přináší ovoce pokoje a spravedlnost těm, kdo jí prošli.*

Zdá se, že příběh končí, ale není to tak docela pravda. Zbývá nám ještě několik veršů, ke kterým jsme si zatím nic neřekli. Ty se navíc nacházejí uprostřed žalmu, a proto jsou snad nejdůležitější. Doposud jsme se zabývali individuální zkušeností žalmisty. Jeho role se uprostřed žalmu náhle mění. Z člověka trápeného bolestí se stává přímluvce. Přímluvce, který se přimlouvá za své okolí. Možná za své nejbližší. Možná za ty, kteří jej opustili, když mu bylo těžko, Možná za své nepřátele, kteří zhoršovali jeho trápení.

A co říká Hospodinu? *Je čas Bože. Teď je ta správná chvíle. Je čas smilovat se nad Siónem.* Je čas smilovat se nad svým národem. Vždyť oni jsou ve stejné situaci, v jaké jsem byl já. Oni teď prochází tím, čím jsem si prošel já. I oni se stali syny smrti a zajatci trápení. Oni jsou teď na pokraji zoufalství. Já vím, že je to zase Tvoje práce Hospodine. Je čas, Hospodine, s tím skončit. Vždyť jim už to došlo. *Vždyť tvým služebníkům je na Siónu milý zase každý kámen a nad jeho sutinami je přepadá lítost.* Vždyť Ty jsi jim Bože zase milý. Zase po Tobě touží. Zase se chtějí s Tebou setkávat tam, kde se s Tebou setkávali, než jsi je odvedl do zajetí. Hospodine, už je čas. To stačí, oni už jsou vyprázdnění. Můžeš je naplnit něčím novým. Můžeš z nich stvořit nový lid. Vždyť oni už Tě zase chtějí chválit.

Tak se nám příběh uzavírá. Žalmista, který prožil sám bolestnou zkušenost, kdy jej Hospodin srazil, kdy jej Hospodin nechal se v tom vykoupat, rozpoznává, že tutéž zkušenost teď prožívá jeho lid. Žalmista rozumí, ví proč se děje to, co děje. Proč je lid v zajetí, proč prožívá utrpení a bolest. Vždyť on sám to prožil.

Dovolte mi na závěr položit několik otázek, které můžeme vztáhnout jak sami na sebe, tak na naše společenství sboru i církve:

- Čím je naplněno mé nitro? O co mi v životě jde nejvíce?
- Nepotřebuji prožít bolestnou zkušenost žalmistovu?
- Toužím po tom, aby mě Hospodin naplnil něčím novým?
- Nezapomínáme příliš rychle na bolestné zkušenosti, kterými jsme v minulosti prošli, ať už jako jednotlivci nebo jako církevní společenství?

Závěr všeho, co jsme slyšeli:

- Blaze je člověku, jehož nitro Hospodin bolestivě vyprazdňuje a znovu naplňuje, protože takovému člověku patří království nebeské.
- Blaze člověku, kterého Hospodin ponížil a on ve svém ponížení rozpoznal otcovskou milost Boží.
- Blaze člověku, který se skrze bolest navrací zpět k Hospodinu.

Amen.

Modlitba:

Hospodine, vyznáváme, že jsi pro nás Bůh, kterému často nerozumíme. Vyznáváme, že často nerozumíme cestám, po nichž nás vedeš. Ale věříme, že to, čím nás provádíš, má určitý smysl a cíl.

Děkujeme, že nám pomáháš orientovat se v našem životě, který je často plný bolesti. Děkujeme za to, že smíme být Tvými dětmi. A děkujeme i za milost, kterou můžeme přijímat skrze Tvou otcovskou výchovu.

Děkujeme navzdory tomu, že nás to někdy bolí.

Amen.